

Elektrik Piyasasında OSB'ler

Elk. Müh. Mükremin Zülkadiroğlu
mukremin.zulkadiroglu@emo.org.tr

OSB'ler başlı başına bir yerel yönetim anlayışı ile üye sanayicilerine altyapı hizmetlerini vermektedirler. İskan raporlarından elektrik, su, doğalgaz benzeri dağıtım hizmetlerine kadar belediye ve diğer dağıtım şirketlerinin görevlerini yapmaktadırlar.

Altyapıları yeterli olmayan OSB'lerin karşılaştığı sorunlar doğrudan üyelerine yansıdığından, kuruluşu göreceli olarak daha eski olan OSB üyelerine göre bu OSB sanayicileri rekabet etmekte daha güçlük çekmektedirler. OSB'lerin sayıca yetersiz deneyimli çalışanları nedeniyle mevcut hizmetleri ancak verebildikleri göz önüne alındığında enerji konularında EPDK yönetmelik ve yayınlarını izleyip güncelleştirmenin ne denli zor olduğu görülecektir. Ayrıca OSB'lerin elektrik alış ve satışlarında karşılaştıkları PMUM ve DUY uygulamalarının karmaşıklığı işlerini daha da zorlaştırmaktadır. Zorlaştırmanın yanı sıra borsa oyununa (DUY) katılarak gerçek fiyatların üstünde elektrik almaya mahkum olmaktadır.

Sorunlar kısaca özetlenirse;

1- Elektrik alışlarında;

•TEİAŞ-PMUM bir sonraki günün enerji tüketimi ihtiyacına göre üretici şirketlerden teklif alarak oluşan listeyi, fiyatlarına göre sıralayarak yaptığı değerlendirme sonucu ertesi günkü çalışma programını belirlemektedir.

•Ancak, üretici firmalar sistemin sıkışık olduğu günlerde örneğin (Temmuz ayı gibi talebin arttığı zamanlarda) yüksek fiyat teklif etmektedirler. Dolayısı ile gereksinimi karşılamak durumunda olan TEİAŞ yüksek fiyattan enerji almak zorunda kalmaktadır.

Bu alımlardan dolayı oluşan fazla ödemeleri de "Kontrol Edilemeyen Ücret" adı altında Dağıtım şirketlerine pay etmektedir. Dağıtım şirketleri de bu ücreti tüketicilerine yansıtmaktadır. Tüketici sanal bir şekilde oluşan fiyatlarla daha pahalı elektrik almaktadır.

Bunun önlenmesi için borsa spekülasyonlarına müdahale eden ve yaptırım uygulayan SPK benzeri bir yapılanmaya gereksinim olduğu söylenebilir. Bu işi EPDK üstlenebilir. Bunun için yapısını biraz değiştirmesi gerekmektedir.

2-İletim şebekemiz Avrupa Elektriği İletim Birliği'ne (ENTSO – E) 18 Eylül itibarıyla fiilen paralel bağlanmıştır. 1 yıl boyunca deneme bağlantısı olarak kalıp izlenecek. Bilahare Türkiye üye olacaktır. Tabii Avrupa sistemine paralel bağlanabilmemiz enerji kalitesi anlamında belirli standartları tutturmamızı gerektiriyor;

Frekans 49,5 ile 50 Hz arasında sabitlenecektir. Bu kaliteyi sağlamak için tüm santrallerde frekans kontrolü için yenilikler ve bakımlar yapılmış,

ayrıca sistemdeki en büyük güçlü santralin devre dışı kalması halinde sistemin etkilenmemesi için aynı güçte sıcak rezerv hazır tutulmaktadır.

TEİAŞ bütün bu maliyetleri de Elektrik Piyasası Şebeke Yönetmeliğinin Yan Hizmetlere İlişkin Esaslar başlıklı 125. Maddesine istinaden "Kontrol Edilemeyen Ücret" adı altında dağıtım şirketlerine fatura etmektedir.

Sonuç olarak haksız kazanç sağlayan üretici firmaların parasını tüketiciler ödemektedir.

3- Enerji ile ilgili Devletin yetkili Kurumları 2014 de arzın talebi karşılayamayabileceğini bildirmektedirler. Açığı kapatmak için daha önceden yılda 5 milyar \$ yatırım yapılması öngörülürken bu rakamdan da artık yılda 10 milyar \$ olarak söz edilmeye başlandı. Yani önümüzdeki 10 yılda 100 milyar \$'lık yatırım yapmalıyız.

Özelleştirilecek santrallerden 30 ile 40 Milyar \$ gelir hedefleniyorsa da bu paranın borç ödemelerine gittiği bilinmektedir. Bu nedenle santraller için kaynak olmadığı gibi zaten devlet yatırımlarını yasa ile yasaklamıştır.

4-Dağıtım bedellerinin belirlenmesinde özelleştirilen şirketlere işletme ve yatırım giderlerinin 3 kata kadar artırma yetkisi verildi. Dolayısı ile dağıtım devralan özel şirketler kısa vadede yapacakları yatırımları

tarifelerine yansıtacaklardır. Bu da nihai tüketicinin elektriği bundan böyle daha pahalı kullanacağı anlamına geliyor.

5- Artan enerji fiyatlarını aşağıya çekmek için gün öncesi piyasasında fiyat oluşturulurken tüketici tarafının da piyasaya katılması öngörülmesine karşın bunun işlemeyeceği yukarıdaki OSB'lerin altyapı ve personel eksikliği nedeniyle olamamaktadır. ABD'de tüketim tarafının piyasaya katılması fiyatları % 12 düşürdüğü görülmüştür ancak orada rekabeti önleyici yasaların uygulanmasıyla ülkemizdeki uygulamaları kıyaslamak bile zordur(!)

6- TEİAŞ Dağıtım Şirketleri ile yaptığı Sistem Kullanım Anlaşması gereği TEİAŞ tesislerinde kullanıcının bağlı olduğu fidere 0 ile 24 saatleri arasında 3 veya daha fazla arıza intikal ederek kesicinin açması halinde ceza uygulamaya başlamıştır.

Bu cezalar özellikle, doğu illerimizdeki dağıtım şirketlerinde şebekelerin yetersiz ve kaçak tüketiminde fazla olması nedeniyle büyük rakamlara ulaşabilecektir.

Bu cezalardan kurtulabilmek için dağıtım şirketlerinin yatırım yaparak şebekeleri iyileştirmesi ve kaçak kullanımı önlemesi gerekmektedir. Aksi halde özelleşen bu şirketlerin ayakta kalması mümkün görülmemektedir. İlave yatırımları da tüketicinin karşılayacağı bellidir.

Kontrol Edilemeyen Ücret Birim Fiyat Hesaplama Esasları

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun 2360 sayılı Kurul Kararı ile onaylanan İletim Sistemi Sistem

Kullanım ve Sistem İşletim Tarifelerini Hesaplama Yöntem Bildiriminin (Yöntem Bildirimi) Sistem İşletim Tarifesi başlıklı 7. bölümünde açıklandığı üzere, iletim sistemi faturalarında yer alan kontrol edilemeyen maliyetler, 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu ve ikincil mevzuat olan Elektrik Piyasası Şebeke Yönetmeliği, Elektrik Piyasası Yan Hizmetler Yönetmeliği çerçevesinde üreticilerden ve ilgili diğer sistem kullanıcılarından yan hizmet alınmasıyla ilişkili olan tüm maliyetlerdir. Yan hizmetlere ilişkin maliyetler ayrıca, iletim sistemi üzerindeki enerji akışı kısıtlarının giderilmesi için alınan hizmetlerden kaynaklanan maliyetleri de içermektedir. Kontrol edilemeyen maliyetler, tamamıyla tüm kullanıcılara eşit miktarda yansıtılmakta olup, iletim sistemi sistem kullanım ve sistem işletim faturalarında kontrol edilemeyen ücret kalemi olarak yer almaktadır.

Kontrol edilemeyen ücret adı altında iletim sistemi sistem kullanım ve sistem işletim faturalarına maliyet esası doğrultusunda yansıtılan yan hizmetler; Elektrik Piyasası Şebeke Yönetmeliğinin Yan Hizmetlere İlişkin Esaslar başlıklı 125. maddesinde belirlenmiştir.

Kontrol edilemeyen ücret, sabit bir tarife olmayıp, ilgili mevzuat uyarınca iletim sisteminin işletilmesi için TEİAŞ tarafından satın alınan yan hizmetlerin gerçekleşmesi oranında değişiklik göstermektedir.

2010 yılında aylar itibariyle iletim sistemi sistem kullanım ve sistem işletim faturalarına yansıtılan Kontrol

Edilemeyen Ücret kalemine ilişkin birim fiyatlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tarih	Kontrol Edilemeyen Ücret Birim Fiyatı (TL/MW-Ay)
Ocak 10	4,55
Şubat 10	4,85
Mart 10	4,90
Nisan 10	71,29
Mayıs 10	72,12
Haziran 10	85,31
Temmuz 10	232,25
Ağustos 10	312,64
Eylül 10	435,44
Ekim 10	751,99
Kasım 10	575,69

Fiyatlardaki sürekli artış olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak; liberal ekonomi politikalarının uygulanmasına öncülük etmekle öngören hükümet, Enerji Piyasası Yasası ile elektrik sektöründe bu kuralları hiçe sayarak oyunu kendi kurallarına göre oynamayı yeğlemektedir.

Serbest piyasa ekonomisi uygulamaları ile oluşması beklenen rekabet sonucu sağlanacak ucuzluk ortamının nihai tüketicieye yansımaları beklenirken sistemin boşluklarından yararlananların sağladığı haksız kazançların faturası son tüketicieye çıkarılmaktadır.

Aynı şekilde dağıtım şirketlerinin teknik kayıp ve kaçaklarının önlenmesini de özel sektör eliyle yeni yatırımlar ve düzenlemeler yaparak tüketiciler üzerinden finanse etmenin uygulanmasına başlanmaktadır.

Yıllardır bu konulardaki EMO uyarılarına kulak tıkamanın faturalarının ne olacağını çok yakın süreçlerde izleyeceğiz.

Dileğimiz bu uyarıların dikkate alınarak yanlış uygulamalardan bir an önce geri dönülmesidir.

Piyasa Uygulamalarındaki Durum

GEÇİŞ DÖNEMİ (17.07.2006'dan itibaren)	MEVCUT DURUM (01.12.2009'dan itibaren)	NIHAİ DÖNEM (2011'de EPDK'nın belirleyeceği tarih)
Dengeleme Mekanizması Aylık 3 zamanlı Uzlaştırma	Gün Öncesi Planlama Dengeleme Güç Piyasası Saatlik Uzlaştırma	Gün Öncesi Planlama Dengeleme Güç Piyasası Saatlik Uzlaştırma Tüketicilerin Sisteme Katılımı